

Interview met Rie Wassink, longarts

door Clara Peters

Rie Wassink (“Zeg maar Rie”) ontvangt mij gastvrij in haar appartement in woonzorgcentrum “Het Kampje” in Loenen aan de Vecht (“Het is tegenwoordig meer wooncentrum dan zorgcentrum” vertelt ze er nog bij). Met een heerlijk drankje en Marokkaanse koekjes, kan ik mijn eerste vragen stellen, nadat ze mij heeft gezegd, dat ze wel graag het interview wil lezen voor het gepubliceerd wordt, want er kunnen altijd onnauwkeurigheden of onjuistheden in terecht zijn gekomen.

Ik beloof haar het interview tijdig op te sturen (“aan email doe ik niet meer, ik ben bijna 95”), zodat zij het kan corrigeren.

Kunt u iets vertellen over uw schoolcarrière en uw studie?

“Ik ben geboren op 9 juli 1923. Ik was het enig kind van nogal oude ouders, mijn moeder was 39 en mijn vader was 45 jaar, hij zat in het onroerend goed en had een aantal huizen. Ik groeide op in Abcoude en ging daar ook naar de lagere school”.

En daarna naar de middelbare school neem ik aan?

“Was dat maar waar, in Abcoude was het onderwijs zo slecht; toen ik in de 7^e klas zat, ik was toen 11 jaar, heb ik drie jaar lang in die klas moeten zitten omdat er geen vervolgonderwijs was, ja de naaischool, bij de nonnen, maar dat was nog minder dan de huishoudschool van later datum. Ik heb daar hele slechte herinneringen aan. Ik schreef bijvoorbeeld hadt met –dt, want dat was toch de tweede persoon dacht ik? Van verleden tijd had ik nog nooit gehoord. Uiteindelijk ben ik toen naar de ULO gegaan, in Amsterdam, dat was van 1935 tot 1938.

Bij het eindexamen ULO had ik zulke mooie eindexamencijfers, dat iedereen begreep dat er wel meer in zat. Mijn ouders vonden dat eigenlijk niet zo leuk, want de kans dat hun enige dochter lang bij hen zou blijven wonen, ook als zij nog ouder werden, was daardoor een stuk kleiner geworden. Ik ben toen in de derde klas van de HBS terechtgekomen, ik kon niet in de vierde beginnen, want op de ULO had ik geen wiskunde gehad, dus dat moest allemaal worden ingehaald, maar ik ben een bèta-meisje, dus dat ging wel goed.

Ik heb toen HBS-B gedaan op de Reinier Vinkeleskade in Amsterdam Zuid, daar stonden twee heel goed aangeschreven middelbare scholen, een van de gemeente en een van de nonnen: het Rooms Katholiek Lyceum voor Meisjes. In 1938 was ik klaar met de ULO, in 1941 deed ik eindexamen HBS-B”.

Het was toen al oorlog, kon u toen wel gaan studeren?

“Ja, inmiddels was de oorlog begonnen, we hadden toen al bezetting op onze school. De gymnastiekzaal was nog wel van ons maar op de school zelf hielden de Duitsers alle lokalen bezet. In 1941 was de Universiteit nog open, dus ik heb aan de Gemeente-Universiteit van Amsterdam nog in 1942 mijn propedeuse kunnen doen. In februari 1943 vond er toen een razzia plaats op de Universiteit op zaterdagochtend. De meeste Joden waren toen al verdwenen; alle jongens werden toen ook opgepakt voor transport naar Duitsland voor de Arbeitseinsatz. Toen moesten we een Ariërverklaring ^{*i} ondertekenen, dat deden we dus niet, toen mochten we niet meer verder met de studie. Dat studeren kwam pas weer in augustus 45. Ik heb dus ruim 2,5 jaar niet kunnen studeren. Ik heb nog wel gekoeried hoor in de oorlog, je moest toch iets doen”.

Hoe bent u tot de keuze gekomen om geneeskunde te gaan studeren?

“Nou, dat kwam zo, Cornelia de Lange, die toen als kinderarts in het Emmakinderziekenhuis werkte, kwam op school (de HBS) iets vertellen over haar vak. Ik vond dat heel erg interessant. Zelf was ik nogal een hoester, dus ik vertelde tegen haar dat ik graag kindertjes beter wilde maken. Later ging ik daar serieuzer over nadenken”.

Zij was dus wel een rolmodel voor u?

“Zeker, maar er waren, hoewel we wel flink in de minderheid waren wel meer vrouwen, die arts werden, waar ik bewondering voor had. Lien Vreede, een longarts, bij wie ik in Haarlem coassistentschap heb gedaan. Van mijn generatiegenoten: Clementine Römer uit Baarn, die een van de eerste vrouwelijke huisartsen was (zij was de eerste vrouwelijke huisarts in 's Hertogenbosch CP) en Riet Schaapveld. Wij waren inderdaad nog wel een uitzondering als vrouwelijke artsen: toen ik coassistent verloskonde was, waren we met zijn 15-en; daarvan was ik de enige vrouw, dat was ook niet altijd even gemakkelijk. Je werd niet door iedere professor of specialist in het ziekenhuis even serieus genomen. Ik heb ook veel bewondering voor artsen van deze generatie: longarts Wanda de Kanter, die zo tegen het roken strijdt: een geweldig mens!

Tegenwoordig is de studie ook nog niet altijd gemakkelijk, er is wel veel meer evenwicht tussen vrouwen en mannen die geneeskunde doen, maar die jongelui moeten al op de middelbare school weten welke richting ze uit willen en een soort CV opbouwen. Ik krijg nog af en toe mensen op bezoek hier, en een van mijn bezoeksters heeft een dochter, de jongste, die ook geneeskunde heeft gestudeerd, dus ik heb dat helemaal kunnen volgen”.

En toen uw bul gehaald? En gespecialiseerd?

“Ja, ik ben in 1949 als arts afgestudeerd, ik heb de bul nog. Hij was bijna kwijtgeraakt tijdens mijn laatste verhuizing, tot mijn vroegere hulp zei: We hebben hier nog een papier gevonden, een papier in het Latijn, en dat bleek mijn bul. Ik heb toen gezegd: Die gaat nog mee. Het is mijn bul. Ik heb toen ook gezegd: Als ik later dood ben en gecremeerd word, gaat hij mee in de kist. Ik heb geen ouders meer, geen broers of zussen, geen andere familie. Mijn ouders hebben alles nog meegemaakt: de uitreiking van de bul, de inschrijving in het BIG-register.

Ik ben op 15 november 1949 begonnen met de opleiding tot longarts. Ik weet dat nog zo goed omdat vanaf 1 januari 1950 de opleiding werd verlengd tot 5 jaar. Van longkanker en astma en COPD, de ziektebeelden die nu heel belangrijk zijn in de longgeneeskunde, wisten we veel minder af. Het allerbelangrijkste toen was de tuberculose. Zo direct na de oorlog was het natuurlijk een zegen dat ik long- en tuberculosespecialist wilde worden want er was een stortvloed van tuberculose, niet alleen omdat veel mensen ondervoed waren geraakt in de hongerwinter, maar er kwamen er ook heel veel met tuberculose uit de (concentratie)kampen, uit de Jappenkampen in Indonesië toen, en er kwamen wat later vanaf 1947 ook nog veel Molukkers hierheen.

Ik heb nog het begin van het bevolkingsonderzoek en ook het contactonderzoek op tuberculose meegemaakt, dat onderzoek is nog heel lang doorgegaan, ook de eerste gastarbeiders en later hun gezinnen werden op tb gecontroleerd bij binnenkomst in ons land. In het begin konden we therapeutisch nog weinig doen, er waren alleen de sanatoria, waar je heel lang moest verblijven en tuberculosedrankjes die nauwelijks hielpen, wat later kwam als eerste antibioticum voor de mycobacterium tuberculosis de streptomycine.

In november 1952 was mijn specialisatie tot longarts afgerond. We waren zo arm als Job, je verdiende weinig, ongeveer 1200 gulden per jaar(!) en je had nog afbetalingen. Mijn vader had natuurlijk maar 1 dochter en hij had een beetje gespaard, dus hij heeft het wel zelf betaald maar er was gewoon niks (vanwege de oorlog), geen kleren om examen in te doen, men zat nog in de opbouw na de oorlog.

Als longarts heb ik eerst in Leiden gewerkt, op een consultatiebureau voor tuberculose, maar de directeur, die was een beetje onbetrouwbaar. Mijn vader, die toch wel erg veel van zijn ene dochter hield, die zei: ‘Kind daar moet je maar niet blijven er zijn ook andere plekken’. Ik ben daar toen al na een paar jaar weggegaan en in Rotterdam terechtgekomen en daar heb ik toen 12 jaar gewerkt. In Rotterdam kon ik ook vanwege mijn nieuwe baan—ondanks de woningnood—makkelijker aan een huis komen in het centrum; in Leiden had ik alleen een kamer. Ik hield me

dus vooral bezig met de tuberculose en na Rotterdam heb ik nog 22 jaar in Eindhoven gewerkt, ook nog tuberculosebestrijding en later bij het GAK”.

Hoe combineerde u werk met privé?

“Ik heb altijd in mijn verschillende werkplekken met heel veel plezier gewerkt. Ik ben niet getrouwd en heb altijd fulltime gewerkt. In die tijd kon je als ongehuwde vrouw eigenlijk geen kinderen krijgen en zeker niet als belijdend Rooms katholiek, dat werd niet geaccepteerd. Ik had bijna geen familie, maar wel een aantal vrienden, waar ik mee optrok. Ik heb een heel leuk leven gehad hoor. In Rotterdam bijvoorbeeld kon ik fietsen van mijn huis naar de Baan, waar het consultatiebureau tuberculose bij de GGD zat, maar wel als aparte afdeling. De tuberculose bestrijding was een hele chique vereniging (de koningin Emma bloem-vereniging^{**ii}), daar werd voor gecollecteerd. De oude koningin Emma was beschermvrouwe. Het was een hele keurige bedoening. We relaxten 's avonds met vrienden bij “de Man” stad zonder hart^{*iii}

Ik vond Rotterdam enig...Voor mijn rijbewijs, moest ik afrijden op “Opbouw dag”^{*iv} Ik heb toen geloof ik een halve kilometer gereden, iedereen kwam van de lunch terug en vierde feest”.

Kunt u nog wat meer vertellen over de ontwikkelingen in de tuberculosebestrijding?

“Aanvankelijk waren er alleen maar sanatoria in Davos en op de Veluwe, of je moest een tbc-huisje hebben in je eigen tuin. Er kwamen begin 50-er jaren eindelijk betere medicijnen voor de bestrijding van tuberculose. In het begin was er alleen maar streptomycine (waar je erg doof van kon worden), daar kwam later PAS (para-aminosalicylzuur) en nog later isoniazide en in de 70-er jaren rifampicine bij. Dat heb ik allemaal meegemaakt natuurlijk.

En er was de start van het bevolkingsonderzoek (waar ook nog hele andere afwijkingen werden gevonden op de thoraxfoto soms) en –niet te onderschatten- het contactonderzoek. Nu is tb praktisch onder de knie. Behalve de drugsgebruikers, daar zie je het nog regelmatig, door verwaarlozing van de gezondheid, slechte voeding. En ik heb ook schoolinfecties meegemaakt van een onderwijzer die kinderen in de klas besmette; ook de periodieke controle van die onderwijzers, dat ze een verklaring moesten hebben dat ze geen tb hadden, allemaal in mijn tijd gekomen. Maar nu is het helemaal anders...

In 1966 kon ik directeur worden van een consultatiebureau voor tuberculose in Eindhoven, en daar heb ik toen nog 22 jaar gewerkt voor ik met pensioen ging in 1988.

De laatste 10 jaar werd de particuliere tuberculosebestrijding opgeheven, dat ging naar de gemeente over; toen heb ik nog een tijdje gewerkt bij het GAK, daar deed ik de gewone ziektecontroles. Dat was wel wat anders, maar je wilde toch nog wel wat doen op je 55^e, je vond jezelf nog te jong om te stoppen. En wat betreft die longgeneeskunde, dan had je weer een hele nieuwe specialisatie moeten beginnen. Ja dat had ik dan eerder moeten doen; achteraf gezien heb ik ook weleens gedacht: ik had revalidatiearts moeten worden, maar dan had ik dat eerder moeten bedenken. En mijn hele werkzame leven revalidatiearts??”

Wat is volgens u de belangrijkste ontwikkeling in uw vakgebied geweest tijdens uw carrière?

“Beslist de nieuwe medicamenten en de organisatie van de contacten. Ja want vergeet niet dat al in de 40-er jaren de nieuwe gevallen van tuberculose gingen dalen, dankzij het contactonderzoek, dat die er uitgehaald werden, al die hoestende opa's en oma's, dat begon toen al hoor”.

Wat vond u het leukste aspect van uw werk?

“Het sociale aspect, het contact met patiënten, het contact met de mensen. Dat is wel waarom de meesten dokter worden, tenzij je een echte wetenschapper was. Ja , en de jongens in mijn tijd wilden allemaal chirurg worden, dat was stoer. We deden veel mee aan onderzoeken, mensen opleiden, maar ook kankeronderzoek. Je deed bevolkingsonderzoek op tuberculose, zo heette

het officieel, maar je pikte er van alles uit. Langzamerhand werd ook wel duidelijk dat longkanker een groter probleem zou gaan worden, maar je kon het er alleen maar uithalen maar therapeutisch kon je helemaal niets, maar tegenwoordig: het is een prachtig vak longziekten, het is zo gevarieerd, en je krijgt met alles te maken. In mijn tijd waren er bijvoorbeeld ook nog helemaal geen pufjes!

Na mijn pensioen ben ik in 1993 naar Abcoude terugverhuisd, ik wilde graag weer naar de polder. En 5 jaar geleden, in 2013 ben ik in Loenen aan de Vecht terechtgekomen; omdat ik hartfalen kreeg kon ik niet meer zonder enige zorg wonen. Ik heb natuurlijk geen familie meer en mijn huishoudelijke hulp die ook lang mantelzorger is geweest, kon het op den duur niet meer bolwerken. Als ik mijn plastabletten en mijn steunkousen niet had, was ik er allang niet meer geweest!

Na mijn pensioen had ik nog lang een hobby: boekbinden. Daar heb ik in Eindhoven nog een diploma voor gehaald, later in Abcoude heb ik nog de liedboekjes van de Hervormde kerk ingebonden. Verder lees ik naast andere boeken nog 2 kranten en 3 vakbladen per week. Ik ben ook nog steeds lid van de beroepsvereniging van longartsen, de VVAO en natuurlijk van de VNVA".

Studiefonds

"Ik heb een studiefonds bij het Prins Bernardcultuurfonds: een fonds op naam, dat heet **het Wassink-Hesp fonds**, ja dat is wel een leuke bijzonderheid, dat is mijn erfenis, notarieel vastgelegd: Getalenteerde afgestudeerde vrouwen kunnen uit dit fonds een bijdrage krijgen voor een vervolgstudie of -onderzoek in het buitenland, bij voorkeur op het terrein van de geneeskunde/bètawetenschappen".

Na nog een heerlijk koekje sluiten we dit interview af, tijd voor het diner!

i *Ariërverklaring (of: "loyaliteitsverklaring") De Ariërverklaring was een verklaring die van mensen in bepaalde functies geëist werd in de Tweede Wereldoorlog, waarin iemand moest verklaren geen jood te zijn. De verklaring werd ingesteld door de Duitse bezetter in Nederland, al binnen enkele maanden na mei 1940. Alle ambtenaren en onderwijzers moesten de verklaring invullen. Op het papier moest men precies aangeven wie zijn ouders en grootouders waren. Tevens moest in de verklaring worden vermeld of ouders of voorouders van joodse afkomst waren. Degenen met joodse voorouders worden binnen korte tijd na het invullen van de verklaring ontslagen. (bron: Wikipedia)

ii *De **Emmabloemvereniging** was de voorloper van het huidige KNCV tuberculosefonds, waarvan prinses Margriet de huidige beschermvrouwe is

iii *Het monumentale beeld "**De verwoeste stad**" van Ossip Zadkine op Plein 1940 in Rotterdam

iv * Op 18 Mei 1940, enkele dagen na het bombardement, dat de binnenstad van Rotterdam in een walmende puinhoop herschiep, besloot het gemeentebestuur op initiatief van de toenmalige wethouder voor Openbare Werken Joh. Brautigam, ir. Witteveen opdracht te geven plannen te maken voor de herbouw van de stad; dit wordt jaarlijks op 18 mei gevierd